

Kerkenvisie

Vastgesteld 26 januari 2021

PDF Kerkenvisie Ooststellingwerf

Inhoudsopgave

Home (pagina 2 t/m 4)

Gebruik (pagina 5 t/m 9)

- Kerk(diensten)
- Medegebruik
- Herbestemming
- Sloop/nieuwbouw
- Communicatie & participatie

Gebouw (pagina 10 t/m 17)

- Rijksmonument
- Gemeentelijk monument
- Interieur & inventaris
- Klokkenstoelen & klokken
- Kerkhoven & grafstenen

Kerkenvisie (pagina 18 t/m 23)

- Vier uitgangspunten
- Dynamisch instrument
- Vastgesteld beleid
- Rijksdienst voor cultureel erfgoed

Contactgegevens (pagina 23)

Bekijk de kerken (pagina 24 en verder)

- Overzicht van alle kerken
- Beschrijving per kerkgebouw

HOME

Beeldende kerkenvisie in opbouw

Welkom bij de beeldende Kerkenvisie van de gemeente Ooststellingwerf. Hierin leggen de gemeente en de kerkbesturen gezamenlijk hun visie vast voor de periode 2020-2024. Centraal daarbij staan de kerkgebouwen, nu en in de toekomst.

Waarom deze Kerkenvisie

Veel kerkgebouwen staan onder druk. Dit komt onder meer door het teruglopend kerkbezoek. Om het religieus erfgoed in Nederland te behouden is actie vereist.

De gemeente Ooststellingwerf gaat daarom met de kerkeigenaren in gesprek over alle kerkgebouwen in haar gemeente. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ondersteunt bij dit proces.

Door nu met elkaar in gesprek te gaan, kunnen kerkbestuur én gemeente zich beter voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen. Daar heeft iedereen baat bij!

Kerk in ontwikkeling

In Ooststellingwerf staan meer dan twintig kerkgebouwen. Zij bepalen mede het gezicht van onze mooie gemeente. Veel kerken hebben nog hun oorspronkelijke functie. Er vinden diensten plaats, het is een plek voor gebed en geloof.

Er zijn echter ook kerkgebouwen die deze functie hebben verloren. Of waar, naast geloofsbelijdenis, ook andere activiteiten plaatsvinden zoals bijvoorbeeld concerten.

De toekomst van onze kerken

De eigenaar van het gebouw (meestal kerkbestuur) bepaalt de toekomst van de kerk. De gemeente is daarbij gesprekspartner. Hoe wordt het nu gebruikt? En wat zijn de plannen voor over 5 of 10 jaar?

Als het gebruik van een kerk verandert, dan kan er sprake zijn van medegebruik, herbestemming of zelfs sloop. Dan gaan formele zaken spelen, zoals bestemming en vergunningen. Voor de directe omgeving kunnen praktische zaken van belang zijn, zoals parkeren en verkeersveiligheid. Het is belangrijk dit vroegtijdig te bespreken.

Van modern tot monumentaal

De kerken van Ooststellingwerf vormen een kleurrijk palet. Sommige zijn oud en hebbengrote monumentale waarde. Andere zijn nieuw en eigentijds. Ook de interieurs zijn heel verschillend.

Het is van belang of het gebouw een gemeentelijk monument, een rijksmonument of geen van beide is. Dat bepaalt mede de mogelijkheden en de beperkingen als je het gebouw wilt renoveren of aanpassen aan het gewenste gebruik.

De kerken van Ooststellingwerf

In deze digitale Kerkenvisie kunt u kennismaken met alle kerkgebouwen in Ooststellingwerf. Zo krijgt u een mooi beeld van het onderwerp.

Onder 'Bekijk de kerken' vindt u foto's en wetenswaardigheden. Over het gebouw, het interieur en de bijzonderheden. En natuurlijk ook over het huidige gebruik van de kerk en eventuele wensen voor de toekomst.

Voorbeelden & nieuws

Open Monumentendagen

Ieder jaar, in het tweede weekend van september, zijn de Open Monumentendagen. Veel monumenten, waaronder kerken, zijn dan gratis toegankelijk voor het publiek. Verdiep je vooraf in het programma, ga op stap en ontdek de kerken in jouw omgeving!

Gemeenteraad stelt beleid vast

Op 26 januari 2021 heeft de gemeenteraad van Ooststellingwerf het beleid inzake de kerken goedgekeurd. Het vastgestelde beleid kunt u vinden onder het tabblad 'Kerkenvisie'.

Ook dit beeldende plan maakt deel uit van de kerkenvisie van Ooststellingwerf. Als eerste gemeente in Nederland koos zij voor een kerkenvisie met deze eigentijdse vormgeving.

Overnachten in een kerk

“Kom slapen in een kerk en heb de hele ruimte voor jezelf en je gezelschap. Door jouw overnachting draag je ook bij aan het voortbestaan van iconische kerkgebouwen en hun verhalen.”

Dit is de missie van de www.heiligenachten.nl. Via deze website kun je een overnachting boeken in diverse Friese kerken, onder andere in de dorpskerk van Oosterwolde.

GEBRUIK

Soorten gebruik

Een aantal kerken uit Ooststellingwerf is nog volop in gebruik voor erediensten. Soms is er sprake van medegebruik. Bij andere kerken is herbestemming aan de orde of zelfs sloop en nieuwbouw. Onder de knoppen van het submenu vindt u meer informatie over deze vier verschillende vormen van gebruik.

Kerk(diensten)

De kerk als gebedshuis

Een kerk is van oorsprong een gebouw waar Christenen bijeenkomen om hun geloof te beoefenen. Veel kerken in Ooststellingwerf hebben nog steeds deze functie.

Er vinden erediensten plaats en soms is er een begrafenis of trouwerij. Ook zijn er andere bijeenkomsten in het kader van het geloof en de geloofsgemeenschap.

Medegebruik

Medegebruik

Regelmatig worden kerkgebouwen, behalve voor diensten, ook voor andere zaken gebruikt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan muziekuitvoeringen. De bijgebouwen kunnen verhuurd worden voor niet-religieuze bijeenkomsten, bijvoorbeeld van een vereniging. In deze gevallen spreken we van medegebruik.

Aandachtspunten

Belangrijke aandachtspunten bij medegebruik zijn:

- ♦ Is er voldoende parkeergelegenheid?
- ♦ Wat is de verkeerskundige situatie?
- ♦ Ontstaat er mogelijk overlast voor omwonenden?

Daarbij speelt de frequentie een grote rol: nu en dan een muziekuitvoering geeft minder druk op de omgeving, dan wanneer er enkele keren per week een optreden is.

Monumentaal interieur

Bij kerken met een monumentaal interieur zijn er extra aandachtspunten:

- ◆ Zijn er aanpassingen nodig voor het medegebruik?
- ◆ Is dit mogelijk zonder aantasting van het interieur?

Foto's hiernaast en boven:

De Bonifatiuskerk van Oldeberkoop wordt gebruikt als kerk, maar ook voor cultureel- maatschappelijke doelen zoals concerten en de kunstmanifestatie Open Stal.

Herbestemming

Herbestemming

Door diverse omstandigheden kan een kerk haar functie als gebedshuis verliezen. In sommige gevallen blijft een kerk dan gewoon staan en verandert er weinig. Het kan ook zijn dat het gebouw een nieuwe eigenaar krijgt. En daarmee een nieuwe bestemming.

Activiteiten zoals bij medegebruik

Soms lijkt de nieuwe bestemming op wat erbij andere kerken gebeurt als medegebruik. Een voorbeeld hiervan is de Dorpskerk van Oosterwolde. Deze is sinds december 2018 in eigendom van de Stichting 'Vrienden van de dorpskerk'.

Het gebouw is sindsdien beschikbaar voor activiteiten passend bij de aard van de Dorpskerk zoals concerten, lezingen, tentoonstellingen, kerkdiensten in de streektaal en trouw- en rouwdiensten.

Geheel nieuwe bestemming

Het is ook mogelijk dat het gebouw echt een nieuwe bestemming krijgt. En dat het bijvoorbeeld een woning, bedrijfsruimte of atelier wordt. Een voorbeeld hiervan is de Trefkerk van Appelscha.

Deze kerk is sinds 2002 in particulier bezit. Op dit moment is het gebouw in gebruik als woning en Bed & Breakfast. Ook is het mogelijk om er een kleine zaal te huren, die geschikt is voor vergaderingen en andere bijeenkomsten.

Aandachtspunten

Belangrijke aandachtspunten bij herbestemming zijn:

- ◆ Is het gebouw een gemeentelijk- of rijksmonument? In dat geval gelden er beperkingen en is niet alles mogelijk.
- ◆ Welke kosten zijn er verbonden aan het beheer en onderhoud van het gebouw? Hoe worden deze kosten gedekt?
- ◆ Vraagt de nieuwe bestemming om meer parkeerplaatsen en zo ja, zijn deze aanwezig/realiseerbaar?
- ◆ Sluit de nieuwe bestemming aan bij de verkeerskundige situatie? Ontstaat er mogelijk overlast voor omwonenden?

Ga bij plannen voor herbestemming tijdig in gesprek met de gemeente Ooststellingwerf. Zij kan met u meedenken over de mogelijkheden.

Sloop/nieuwbouw

Sloop/nieuwbouw

Soms raakt een kerk in onbruik en is medegebruik of herbestemming geen optie. Bijvoorbeeld omdat de kwaliteit van het gebouw te gering is. Of omdat het niet past bij de nieuwe plannen voor deze locatie. In dat geval kunnen sloop en nieuwbouw een optie zijn.

Wanneer wel, wanneer niet?

Kerken die een gemeentelijk- of rijksmonument zijn, mogen **niet** gesloopt worden. Van deze gebouwen is bepaald dat zij zo waardevol zijn, dat zij behouden moeten worden.

Bij kerken die niet deze status hebben, is er meer vrijheid. Sloop en nieuwbouw zijn hier een optie. Het is daarbij van belang om goed te kijken naar de ruimtelijke invulling. Wat past er op deze locatie? En wat is er mogelijk?

Foto's de Gereformeerde kerk aan de Van Emstweg 1 in Appelscha is in 2016 gesloopt. Op de kavel zijn drie woningen gebouwd. Daarbij is op subtiële wijze aandacht geschonken aan het bijzondere verleden van deze locatie.

[op de website staan extra foto's]

Aandachtspunten

De sloop van een kerkgebouw is in veel gevallen ingrijpend, ook voor de omgeving. Soms is er een vergunning voor nodig. De realisatie van nieuwbouw is een uitgebreid proces, dat gekoppeld is aan diverse vergunningen en voorwaarden. Het is daarom van belang om bij plannen voor sloop en nieuwbouw tijdig in gesprek te gaan met de gemeente Ooststellingwerf. Zij kan met u meedenken en weet welke stappen er doorlopen dienen te worden.

Communicatie & participatie

Kerkeigenaar en gemeente

Het gesprek over medegebruik of herbestemming begint altijd bij de kerkeigenaar. Deze bepaalt de toekomst van de kerk, is bepalend en richtinggevend. Het is daarbij raadzaam om in een vroeg stadium contact op te nemen met de gemeente. Zij is graag bereid om mee te denken en indien gewenst te adviseren.

Sommige processen hebben veel tijd nodig of vragen nader onderzoek. Bijvoorbeeld een bestemmingsplanwijziging, het aanvragen van vergunningen of het aanpassen van de verkeerskundige situatie. Zeker dan is het noodzakelijk om tijdig met elkaar in gesprek te gaan.

Buurt en inwoners

Kerkgebouwen zijn van waarde. Niet alleen voor de kerkeigenaar en de geloofsgemeenschap, maar ook voor de samenleving. Zeker als het gaat om een bijzonder gebouw. Het zijn bakens in het landschap, tekens van herkenning, verbonden met onze geschiedenis.

Als er plannen zijn voor een ingrijpende bestemmingswijziging, dan is het raadzaam om hier de buurt en eventueel overige inwoners bij te betrekken. Om ze goed te informeren en waar mogelijk over de plannen te laten meepraten. Dit maakt dat het proces beter kan verlopen en er meer draagvlak is voor de bestemmingswijziging.

Soms gaat het hierbij om de meer emotionele kant: mensen willen weten wat er gaat gebeuren met een voor hen belangrijk gebouw. Het kan echter ook om heel praktische zaken gaan zoals: welke impact heeft de bestemmingswijziging op de verkeerssituatie en op de parkeermogelijkheden?

GEBOUW

Kerken: van bijzondere waarde

Sommige kerken in de gemeente Ooststellingwerf zijn rijksmonument of gemeentelijk monument. Onder de knoppen in het submenu leest u hier meer over. Ook vindt u informatie over het interieur van kerken, kerkhoven en klokkentorens.

Rijksmonument

Rijksmonumenten

Een aantal kerken uit de gemeente Ooststellingwerf is beschermd rijksmonument. Hieronder kunt u lezen wat dit betekent.

Wat is een rijksmonument

Een gebouw of ander object met nationale cultuurhistorische waarde kan door de Rijksoverheid worden aangewezen als beschermd monument.

Nederland heeft circa 62.000 rijksmonumenten. Ze staan in het monumentenregister. In ruim de helft van de gevallen gaat het om een woonhuis. Ook kerken, kastelen, molens en dergelijke kunnen worden aangewezen als rijksmonument.

Rijksmonumenten in Ooststellingwerf

In Ooststellingwerf staan 55 rijksmonumenten, waaronder zes kerken:

- ◆ Bonifatiuskerk, Brink 10 te Makkinga
- ◆ Bonifatiuskerk, Willinge Prinsstraat 2 te Oldeberkoop
- ◆ Laurenskerk, Geert Wolter Smitweg 5 te Donkerbroek
- ◆ Dorpskerk, Hoofdweg 42 te Elsloo
- ◆ Dorpskerk, Brink 26 te Oosterwolde 'Het lokaal', Prinsenstraat 7 te Oosterwolde
- ◆

Beperkingen

De beschermde status maakt dat voor vrijwel elke wijziging aan een rijksmonument een vergunning nodig is. De eigenaar mag niet zomaar iets slopen, verplaatsen of verbouwen. Ook voor het schilderen van de gevel in een andere kleur of het vervangen van historisch glas in een raam is een vergunning nodig.

Alleen kleine onderhoudswerkzaamheden zijn vergunningsvrij, zoals opschuren en schilderen in dezelfde kleur of het vervangen van dakpannen door hetzelfde type.

Mogelijkheden

Kerkeigenaren kunnen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een instandhoudingssubsidie aanvragen. Deze subsidie is bedoeld voor het in goede staathouden van monumenten.

Door de subsidie is planmatig onderhoud mogelijk. Zo worden dure en ingrijpende restauraties in de toekomst voorkomen. Ook provincies hebben budget beschikbaar voor instandhouding. Er is geen subsidie voor de aanschaf van een rijksmonument.

Kerk in ontwikkeling

Soms verandert het gebruik van een kerkgebouw en wordt gezocht naar een nieuwe bestemming. Dan is het belangrijk om te weten of het een rijksmonument is. Dit bepaalt immers mede de mogelijkheden.

Sloop en herbouw is in dat geval niet mogelijk. Herstemming is een optie, maar vergt gedegen vooronderzoek.

Gemeentelijk monument

Gemeentelijke monumenten

Een aantal kerken uit de gemeente Ooststellingwerf is gemeentelijk monument. Hieronder kunt u lezen wat dit betekent.

Wat is een gemeentelijk monument

Als een gebouw nationale betekenis heeft, dan kan het aangewezen worden als rijksmonument. Als het dit niet heeft, maar er is wel een plaatselijk of regionaal belang, dan kan de gemeente besluiten om het gebouw aan te wijzen als gemeentelijk monument. Er is geen landelijke lijst van de gemeentelijke monumenten. Elke gemeente houdt zelf een lijst bij en bepaalt hoe deze er uit ziet. De monumentenlijst van Ooststellingwerf is te vinden op de gemeentelijke website.

Gemeentelijke monumenten in Ooststellingwerf

De gemeente Ooststellingwerf telt 86 gemeentelijke monumenten, waaronder vijf kerken:

- ♦ Trefkerk, Wester Es 50 te Appelscha
- ♦ Centrumkerk, Herenweg 72 te Donkerbroek
- ♦ Hervormde kerk, Dorpsstraat 76 te Haule
- ♦ De Oerdracht, Hoofdweg Boven 77 te Haulerwijk
- ♦ De Bining, Kerkstraat 13 te Haulerwijk

Beperkingen

De beschermde status maakt dat voor veel wijzigingen aan een gemeentelijk monument een vergunning nodig is. De eigenaar mag niet zomaar iets slopen, verplaatsen of verbouwen. Ook voor het schilderen van de gevel in een andere kleur of het vervangen van historisch glas in een raam is een vergunning nodig.

Alleen kleine onderhoudswerkzaamheden zijn vergunningsvrij, zoals opschuren en schilderen in dezelfde kleur of het vervangen van dakpannen door hetzelfde type.

Mogelijkheden

De eigenaar van een gemeentelijk monument kan bij de gemeente subsidie aanvragen voor restauratie en onderhoudswerkzaamheden. Neem vooraf contact op met de gemeente om te overleggen wat kan en wat mag.

Daarnaast is het mogelijk om voor het verduurzamen van een monument financiële ondersteuning aan te vragen bij het cultuurfonds. Hiervoor gelden kwaliteitscriteria.

Meer informatie vindt u op de website van de gemeente.

Kerk in ontwikkeling

Soms verandert het gebruik van een kerkgebouw en wordt gezocht naar een nieuwe bestemming.

Dan is het belangrijk om te weten of het een gemeentelijk monument is. Dit bepaalt immers mede de mogelijkheden.

Sloop en herbouw is in dat geval niet mogelijk. Herstemming is een optie, maar vergt gedegen vooronderzoek.

Interieur & inventaris

Meer dan buitenkant

Als je een kerk binnengaat, sta je soms ineens in een andere wereld.

De ene keer is deze stemmig en ademt zij eeuwen geschiedenis uit. Een andere keer is het verrassend licht en modern. Soms zijn er in kerken elementen van grote historische waarde te vinden. Zoals een orgel, kansel, doopvont, kerkbanken of eeuwenoude grafstenen.

Preekstoelen en kansels

Ook preekstoelen en kansels hebben vaak een eigen verhaal. Zoals die van de Bonifatiuskerk in Makkinga. De kerk is gebouwd naar plannen van meester-timmerman Theunis Thomasz. Hij maakte in 1776 ook de fraaie houten preekstoel, die op de foto hiernaast te zien is.

De kansel van de Laurentstjerke in Donkerbroek dateert uit de 17de eeuw. Ook deze is van hout gemaakt en prachtig bewerkt.

Bekijk de kerken

Onder het tabblad 'Bekijk de kerken' vindt u foto's en informatie over alle kerken van Ooststellingwerf. Bij veel kerken vindt u ook informatie over het interieur. U kunt de kerken natuurlijk ook zelf gaan bekijken. Bijvoorbeeld op Open Monumentendag, in het tweede weekend van september.

Orgels

Veel kerken hebben een orgel. Groot of klein, jong of oud. Het orgel op de foto hiernaast staat in de Laurentstjerke in Donkerbroek en is gebouwd in 1723. Het stond aanvankelijk in de katholieke kerk van Jutphaas, in de provincie Utrecht.

Het orgel van de Hervormd kerk van Haule is niet oud (1952), maar heeft wel een bijzonder verhaal. Het is tweedehands gekocht in 1980. Vrijwilligers hebben meer dan een jaar hard gewerkt om het orgel weer in elkaar te zetten, er een balkon voor te bouwen en een orgelkast voor te maken.

Klokkenstoelen & klokken

Klokkenstoel

Een klokkenstoel is een losstaand bouwwerk, met daarin meestal één klok. Sommige hebben twee klokken, een enkeling drie. Veruit de meeste klokkenstoelen in Nederland staan in Friesland.

Dit komt waarschijnlijk omdat bepaalde gebieden hier te arm waren of de gemeenschappen te klein, om een kerk te bouwen. Of om de kerk van een toren te voorzien.

Klokken in oorlogstijd

De Laurentstjerke had aanvankelijk geen toren en kreeg daarom een dubbele klokkenstoel. Zoals bij veel kerken gebeurd is, werden de klokken in de tweede wereldoorlog meegenomen door de Duitse bezetter.

Veel oude klokken zijn zo verloren gegaan. Maar die van de Laurentstjerke, daterend uit de 14e en 16e eeuw, zijn teruggevonden.

De ene in Giethoorn en de andere in Hamburg. Sinds januari 1947 worden beide klokken weer dagelijks geluid.

Klokkenstoelen in Ooststellingwerf

In de gemeente Ooststellingwerf staan vier kerken met een klokkenstoel. Maar liefst drie hiervan hebben een dubbele klokkenstoel: de Laurentstjerke in Donkerbroek, de Dorpskerk in Elsloo en de Dorpskerk in Oosterwolde. De klokkenstoel bij de Trefkerk in Appelscha heeft één klok.

Al deze klokkenstoelen zijn aangewezen als rijksmonument.

Toekomst

De klokkenstoelen die Ooststellingwerf rijk is, zijn allemaal beschermd als rijksmonument. Ook de kerken waarbij zij horen hebben de status van rijksmonument of gemeentelijk monument.

Dit betekent dat ook bij toekomstige ontwikkelingen en eventuele herbestemming van de kerkgebouwen de klokkenstoelen in ere worden gehouden.

Kerkhoven & grafstenen

Kerkhoven

Kerkhof is de benaming voor de ruimte rondom een kerk. Vaak is deze door de eeuwen heen gebruikt om gelovigen te begraven. Dit was goedkoper dan begraven in de kerk zelf, maar nog wel vlak bij een gewijde plaats die de overledene bescherming bood. In Ooststellingwerf zijn diverse kerkhoven met oude, bijzondere graven. Onder het tabblad 'Bekijk de kerken' staat bij elke kerk of deze een kerkhof of begraafplaats heeft.

Bijzondere begraafplaats

De Dorpskerk in Elsloo heeft geen kerkhof, maar wel een – apart gelegen – begraafplaats. Hier zijn zeer uitzonderlijke graven met graftrommels te bezichtigen.

De begraafplaats is dagelijks vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang.

Deze begraafplaats is overigens nog steeds in gebruik. In overleg met de beheerder kunnen er ook urnen worden bijgezet.

Grafstenen in de kerk

De Bonifatiuskerk in Makkinga heeft zeer oude grafstenen in de kerk zelf. Toen men de kerk in 2001 restaureerde, werden deze prachtig bewerkte zwarte stenen weer zichtbaar. De oudste graven dateren uit 1609. Daarnaast heeft deze Bonifatiuskerk een fraai kerkhof. Dit is sinds circa een eeuw niet meer in gebruik.

Toekomst

Kerk en kerkhof zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De oude graven versterken de identiteit van het kerkgebouwen maken haar verankering in onze geschiedenis tastbaar en zichtbaar.

Bij een eventuele herbestemming van de kerk is het kerkhof dat ook een belangrijk punt van aandacht. Het vraagt zorg en respect, net als de kerk zelf.

KERKENVISIE

Kerkenvisie Ooststellingwerf

Onder dit tabblad leest u meer over de uitgangspunten van deze beeldende kerkenvisie van de gemeente Ooststellingwerf. Ook vindt u hier het beleid, zoals dat op 26 januari 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Vier uitgangspunten

Uitgangspunten kerkenvisie

De kerkgebouwen van Ooststellingwerf zijn belangrijk. Het zijn markante bakens in ons landschap. Vertrouwd voor degenen die hier wonen. Verrassend voor toevallige passanten. Het kerkgebouw is onderdeel van de ziel van het dorp, verkrotting is pijnlijke leegte. Het gebouw staat voor de levende band met het verleden. En dus met onze afkomst, onze verbondenheid met de plek waar we leven. Niet alleen in de gemeente Ooststellingwerf maar ook regionaal, landelijk en internationaal. Daarmee is de zoektocht naar medebestemming en herbestemming reeds begonnen, een zoektocht die er uiteindelijk toe moet leiden, dat kerkgebouwen ontsnappen aan de slopershamer. Om dit te realiseren heeft de gemeente deze beeldende kerkenvisie opgesteld. Hieronder staan de belangrijkste uitgangspunten.

1. Kerkbesturen en gemeente

De eigenaar van het gebouw, meestal het kerkbestuur, bepaalt de toekomst van de kerk. De eigenaar is bepalend en richtinggevend.

De gemeente Ooststellingwerf heeft een bescheiden rol. Zij is gesprekspartner en is graag bereid om mee te denken en indien gewenst te adviseren. Daarnaast heeft zij een formele juridische rol, onder andere als het gaat om bestemmingsplanwijzigingen of het verlenen van vergunningen.

In Ooststellingwerf dienen naast de leegstand van kerkelijke gebouwen ook nog andere hindernissen te worden overwonnen, zoals de geringe bevolkingsdichtheid, de krimp, de vergrijzing en de ontgroening. Het is daarom juist nu belangrijk dat gemeente en kerkelijke organisaties met elkaar in contact treden en blijven.

Het streven van de gemeente is om jaarlijks een gesprek te hebben met elke kerkeigenaar in Ooststellingwerf. Het gaat daarbij om een informeel gesprek over onderwerpen die er op dat moment spelen. Een dergelijk contactmoment maakt het makkelijker om zaken met elkaar af te stemmen, informatie te delen en het te hebben over eventuele toekomstige ontwikkelingen.

2. Samen vooruitkijken

Het gesprek over de toekomst van onze kerkgebouwen vergt inspanning. Niet alleen van de eigenaren van deze gebouwen, maar ook van de overheid en de gemeenschap als zodanig. Deze kerkenvisie draagt ideeën aan die ertoe leiden dat kerkgebouwen voor de toekomst behouden kunnen blijven. Duidelijk is dat behoud van kerkgebouwen een gezamenlijke inspanning moet zijn en dat het initiatief van de eigenaar en het draagvlak onder de lokale bevolking van levensbelang zijn voor het behoud van de kerk.

Het is daarbij noodzakelijk om toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld wat betreft het gebruik van het kerkgebouw, vroegtijdig te bespreken. Sommige processen hebben namelijk veel tijd nodig of vragen nader onderzoek. Denk hierbij aan een bestemmingsplanwijziging, het aanvragen van vergunningen of het aanpassen van de verkeerskundige situatie.

Het streven van de gemeente is daarom om zo vroeg mogelijk in gesprek te gaan over eventuele toekomstige veranderingen. Ook als het slechts nog een idee of onuitgewerkt plan is. Overleg in de beginfase zorgt ervoor dat het verdere proces soepeler verloopt. En dat is prettig, voor alle betrokken partijen.

3. Behoud en bescherming

Kerken vormen een belangrijk onderdeel van een dorp. Zij dragen – als huis van God – bij aan de identiteit en herkenbaarheid van een dorp. Daarnaast vertegenwoordigen veel kerken een cultuurhistorische rijkdom en zijn soms zelfs een symbool voor dorp.

Naast de waardering voor de betekenis van de kerken en hun cultuurhistorische rijkdom, zijn er ook veel zorgen over de toekomst van de kerkgebouwen. Ontwikkelingen in de samenleving, zoals secularisatie en krimp, leiden tot een teruglopend kerkbezoek. Dit leidt tot daling van inkomsten voor kerkeigenaren en tot sluiting van kerkgebouwen. Uiteindelijk kan dit leiden tot het afstoten van kerkgebouwen.

Sommige kerken zijn rijksmonument of gemeentelijk monument. Van deze gebouwen is bepaald dat zij zo waardevol zijn, dat zij behouden moeten worden. In deze gevallen is sloop niet aan de orde. Bij kerken die niet deze status hebben, is er meer vrijheid. Toch kunnen ook deze gebouwen waardevol zijn, zodat sloop minder gewenst is. Herbestemming en tijdelijk nevengebruik kunnen een passende oplossing bieden. De gemeente gaat hier graag over in gesprek.

4. Participatie

Bij ingrijpende plannen is burgerparticipatie gewenst. Het gaat daarbij om direct omwonenden die hinder kunnen ondervinden door de wijziging van het gebruik van het gebouw. Bij beeldbepalende kerkgebouwen is het belangrijk om ook andere inwoners bij het proces te betrekken en deze goed te informeren.

Dit past bij de rol die kerkgebouwen vervullen als zijnde bakens in onze leefomgeving. Het past ook in deze tijd, waarin participatie en betrokkenheid steeds belangrijker zijn, hetgeen ook blijkt uit de nieuwe Omgevingswet.

Dynamisch instrument

Ontstaan van deze kerkenvisie

In 2018 werd Ooststellingwerf door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) als 1 van de pilotgemeenten opgenomen in een landelijk programma tot het opstellen van een kerkenvisie. Het begin van de visie werd vormgegeven door het organiseren van een startbijeenkomst met de kerkbesturen van Ooststellingwerf. Tijdens deze avond werd de problematiek met betrekking tot de kerken in Nederland en Ooststellingwerf specifiek geduid. De gemeente gaf aan met alle betrokken kerkbesturen in overleg te willen treden. Met de kerkenvisie als basis, en doorlopende gesprekken in de toekomst kunnen we als samenwerkende instanties de toekomst van een kerkgebouw enigszins beheersen.

Dynamisch instrument

Deze beeldende kerkenvisie schetst de mogelijke toekomstperspectieven van het religieuserfgoed in de gemeente Ooststellingwerf. De toekomstscenario's zijn niet bindend, maar kunnen beschouwd worden als een doorkijkje naar de toekomst.

Deze kerkenvisie gaat over de instandhouding van kerkgebouwen, maar meer nog is het een middel om in een vroeg stadium met elkaar in gesprek te komen en vooral te blijven. De inzet is om er een dynamisch instrument van te maken.

De gemeente wil dit bereiken door gezamenlijk met andere (overheids)instellingen en kerkgenootschappen in dialoog te treden en deze kerkvisie daarbij als vertrekpunt te gebruiken.

Inhoud kerkenvisie

In deze beeldende kerkenvisie wordt een korte terugblik gegeven op de historie van de religie in de gemeente en wordt een beschrijving gegeven van de stand van zaken van alle kerkgebouwen in de gemeente Ooststellingwerf.

Hierbij worden de volgende zaken belicht:

- het huidige gebruik, de (verwachte) leegstand
- de afstoting van kerkgebouwen op korte en middellange termijn
- mogelijkheid tot mede- en herbestemming

Overige publicaties

In het afgelopen decennium en ook daarvoor hebben veel publicaties het licht gezien die gewijd zijn aan de problematiek van de kerken. In deze visie is hiervan dan ook dankbaar gebruik gemaakt. Ook is gebruik gemaakt van de website Reliwiki, de belangrijkste Nederlandse database op het gebied van religieus erfgoed in Nederland.

Beleid kerken

Op 26 januari 2021 heeft de gemeenteraad van Ooststellingwerf het volgende beleid vastgesteld:

Inleiding

Kerkeigenaren kunnen bij de gemeente Ooststellingwerf terecht bij vragen op het gebied van regulier onderhoud, restauratie, beheer, gebruik, vergunningprocedures of bestemmingsplanwijzigingen.

Indien er sprake is van de noodzaak om een kerkgebouw aan de eredienst te onttrekken en te sluiten, dan is de gemeente Ooststellingwerf bereid om mee te denken bij herontwikkeling/herbestemming. Ooststellingwerf wil hierbij de eigenaren van een religieus erfgoed faciliteren en adviseren in het ruimtelijk proces.

Ook bij de aanvraag van omgevingsvergunningen, subsidieverzoeken of ander ruimtelijke relevante vragen wil Ooststellingwerf zich inzetten voor het behoud van het religieuze erfgoed in de gemeente.

De gemeente Ooststellingwerf heeft ten aanzien van (monumentaal beschermd) maar ook niet monumentale kerkgebouwen de volgende werkwijze.

Beleidskaders kerkenvisie Ooststellingwerf

1. *Actief meedenken en open staan voor ander (al dan niet tijdelijk) gebruik en daarmee herbestemming faciliteren.*

Toelichting: De gemeente Ooststellingwerf staat open voor ander tijdelijk gebruik en faciliteert, op verzoek, herbestemming. Bij Rijks- en gemeentelijke monumenten zal advies ingewonnen worden bij de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. Daarnaast zal bij een eventuele herbestemming ook de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) worden geraadpleegd. Als panden buiten de bebouwde kom liggen dan zal ook de provincie Fryslân om advies worden gevraagd.

2. *Het bieden van advies en begeleiding, ook over energiemaatregelen en financiële mogelijkheden (subsidies en voordelige leningen van andere overheden, fondsen), indien dat gewenst is.*

Toelichting: De gemeente Ooststellingwerf heeft tot taak het adviseren en begeleiden bij het in stand houden van monumenten, restauratie en onderhoud. Voor vragen over duurzaamheid, verbouw en aanpassingen van een monumentaal pand verwijzen wij voor advies naar het steunpunt monumentenzorg Fryslân.

3. *Actief meedenken met kerkbesturen indien er moet worden gezocht naar een passende invulling van (leegstaand) religieus vastgoed.*

Toelichting: De gemeente Ooststellingwerf zal, samen met een kerkbestuur indien gewenst, actief meedenken over het vinden van een passende invulling van een (leegstaand) religieus vastgoed. Daarbij zal primair gekeken worden –mede gelet op de cultuurhistorische waarde van het kerkgebouw- in hoeverre het van belang is dat een bepaald kerkgebouw behouden blijft. Rijks- en gemeentelijke monumenten zijn vanwege hun monumentale status al beschermd. Sloop is derhalve niet aan de orde.

4. *Contacten leggen met andere kerkgenootschappen*, in de gemeente, zodat de religieuze functie van een af te stoten kerkgebouw behouden kan blijven.

Toelichting: De gemeente Ooststellingwerf zal, indien door een kerkbestuur het voornemen tot sluiting of herbestemmen van een kerkgebouw kenbaar wordt gemaakt, in overleg kunnen treden met andere kerkgenootschappen in de gemeente.

Zo is het mogelijk vraag en aanbod bij elkaar te brengen en te voorzien in een behoefte, en dus het afstoten van een kerk te voorkomen. De religieuze functie blijft hierdoor behouden.

5. *Het faciliteren van herbestemmingen of nevengebruik*, net als bij elke andere herbestemming.

Toelichting: Door het faciliteren van ruimtelijke procedures en vooraf duidelijkheid te creëren is het eenvoudiger in te schatten wanneer een ruimtelijke procedure gestart moeten worden, wat de doorlooptijd van een procedure is, en kan een inschatting worden gemaakt over mogelijke hobbels die de procedure kunnen doorkruisen.

6. *In contact komen met potentiële kopers*, die goede ideeën hebben voor nieuw gebruik.

Toelichting: Potentiële kopers van beschermde monumenten melden zich meestal op het moment dat men een bod wil uitbrengen of als er al een (voorlopig) koopcontract is. In de praktijk wordt opgemerkt dat er ook partijen zijn die zich in een veel eerder stadium willen laten oriënteren bij de gemeente Ooststellingwerf ten aanzien van wat er mag en kan. Dat is een positieve ontwikkeling waarbij de gemeente Ooststellingwerf in een vroeg stadium kan aangeven hoe men tegenover bepaalde ideeën, voorstellen of initiatieven staat.

7. *Informatie op basis van inventarisaties*. In de huidige kerkenvisie van Ooststellingwerf zijn alle relevant bekende gegevens van het kerkgebouw omschreven.

Toelichting: Van kerkgebouwen die de status van gemeentelijk monument hebben heeft de gemeente Ooststellingwerf gebruik gemaakt van de voorhanden zijnde informatie. In een redengevende omschrijving zijn cultuurhistorische waarden vastgelegd. In een redengevende omschrijving wordt kort ingegaan op de transformatieruimte bij voorgenomen wijzigingen aan een monumentaal object, zoals een monumentaal kerkgebouw.

Bij kerkgebouwen die de status hebben van rijksmonument is een inventarisatie gedaan door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Net zoals bij gemeentelijke monumenten het geval is, zijn bijzondere cultuurhistorische waarden vastgelegd in een redengevende omschrijving.

De inventarisaties maken het eenvoudiger om bij een toekomstige transformatie van een religieus erfgoed vragen van potentiële initiatiefnemers adequaat te kunnen beantwoorden.

8. *In dialoog blijven huidige eigenaren*. Ten aanzien van bovenstaande punten zal de gemeente Ooststellingwerf haar rol actief blijven continueren.

Toelichting: door met elkaar in dialoog te treden en te blijven met de huidige- en toekomstige eigenaren is het mogelijk om vroegtijdig in de kunnen spelen op de veranderingen in de toekomst.

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) valt onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze Rijksdienst adviseert overheden, verleent subsidies en beheert het monumentenregister. Samenwerking en verbinding spelen daarbij een belangrijke rol.

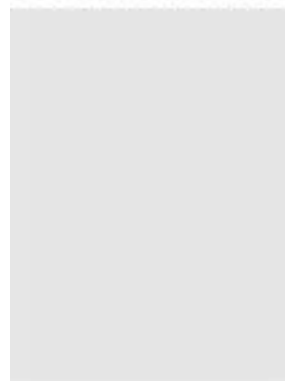
De missie van de RCE is:

Onze toekomst een verleden geven en ons verleden een toekomst.

Pilotproject

In 2018 werd Ooststellingwerf door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) als 1 van de pilotgemeenten opgenomen in een landelijk programma tot het opstellen van een kerkenvisie. De RCE biedt ondersteuning, onder andere in de vorm van financiering, achtergrondinformatie en een toolkit. Meer hierover kunt u lezen in het Dossier kerkenvisies.

Dossier kerkenvisies

CONTACT

Contact

Heeft u een vraag over deze Kerkenvisie?

U kunt een mail sturen naar de gemeente Ooststellingwerf: gemeente@ooststellingwerf.nl

U kunt ook bellen naar 0516 566222 (algemeen nummer).

Aanvullingen & correcties

Deze website is met veel zorg en aandacht gemaakt.

Desondanks is het mogelijk dat er onjuistheden of onvolledigheden in staan.

Wij stellen het op prijs indien u eventuele aanvullingen of correcties aan ons doorgeeft.

BEKIJK DE KERKEN

Meer over de kerkgebouwen in Ooststellingwerf

Op iedere pagina vindt u per kerk foto's en informatie over het gebouw, de bijzonderheden en het huidige gebruik. We werpen ook een voorzichtige blik in de toekomst.

Rijksmonumenten

DONKERBROEK
Laurentstjerke

. . ELSLOO . .
Dorpskerk

MAKKINGA
Bonifatiuskerk

OLDERBERKOOP
Bonifatiuskerk

OOSTERWOLDE
Dorpskerk

OOSTERWOLDE
Het lokaal

Gemeentelijke monumenten

APPELSCHA
Trefkerk

DONKERBROEK
Centrumkerk

. . HAULE .
Hervormde kerk

. . HAULERWIJK . .
. De Bining

. . HAULERWIJK .
. De Oerdracht

Overige kerken - gebouwd vóór 1960

.. APPELSCHA ..
De Schutse

FOCHTELOO
Pelgrimskapel

HAULERWIJK
Baptistenkerk

HAULERWIJK
Immanuelkerk

OOSTERWOLDE
R.K. kerk

OOSTERWOLDE
Hooge Eschkerk

Overige kerken - gebouwd na 1960

HAULERWIJK
Koninkrijkszaal

HAULERWIJK
Kruiskerk

OOSTERWOLDE
Het Anker

OOSTERWOLDE
Jakub

OOSTERWOLDE
Rehobot

Overzicht kerken

DE KERKEN UIT DEZE KERKENVISIE			
Dorpskern	Naam van de kerk	Bouwjaar	Monumentstatus
Appelscha	Hervormde kerk De Schutse	1869	
Appelscha	Trefkerk	1903	gemeentelijk monument
Donkerbroek	Centrumkerk	1912	gemeentelijk monument
Donkerbroek	Laurentstjerke / Laurenskerk	1714	rijksmonument
Elsloo	Dorpskerk	1913	rijksmonument
Fochteloo	Pelgrimskapel	1918	
Haule	Hervormde kerk	1854	gemeentelijk monument
Haulerwijk	Baptistenkerk	1918	
Haulerwijk	De Bining	1852	gemeentelijk monument
Haulerwijk	De Oerdracht	1930	gemeentelijk monument
Haulerwijk	Immanuel	1959	
Haulerwijk	Koninkrijksaal	1974	
Haulerwijk	Kruiskerk	1962	
Makkinga	Bonifatiuskerk	1775	rijksmonument
Oldeberkoop	Bonifatiuskerk	12 ^{de} eeuw	rijksmonument
Oosterwolde	Dorpskerk	1735	rijksmonument
Oosterwolde	Het Anker	1965	
Oosterwolde	Het lokaal / Rechtzinnig hervormde kapel	1928	rijksmonument
Oosterwolde	Hooge Eschkerk	1957	
Oosterwolde	Jakub	1996	
Oosterwolde	Rehobot	1964	
Oosterwolde	R.K. Kerk De Heer Die Wederkeert	1957	
VOORMALIGE KERK / GESLOOPT OF NIET MEER HERKENBAAR ALS KERKGEBOUW			
Dorpskern	Naam van de kerk	Bouwjaar	Herbestemming of sloop
Appelscha	Gereformeerde kerk	1956	gesloopt
Donkerbroek	Gereformeerde kerk	1840	woonbestemming
Donkerbroek	Evangelisatiekapel	1917	woonbestemming
Oldeberkoop	Rechtzinnige Hervormde evangelisatiekapel	1936	gesloopt
Oosterwolde	Gereformeerde kerk	1931	woonbestemming
Waskemeer	Evangelie Samuel kapel	1908	woonbestemming
Haulerwijk	Verenigingsgebouw Pro Rege	1963	bedrijfsruimte

Appelscha De Schutse

Hervormde kerk De Schutse Appelscha

De Hervormde kerk in Appelscha is een bijzonder gebouw. Door de spitse toren en de ligging, iets van de weg af, is het een markante verschijning.

Het vervuld bovendien een belangrijke maatschappelijke functie.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1869

Architect: F.W. Scheenstra

Adres: Vaart Zuidzijde 74 te Appelscha

Eigenaar: Protestantse gemeente
Appelscha

Status: geen monument

Gebruik: kerkdiensten en maatschappelijk
gebruik

Buitenkant

De Hervormde kerk De Schutse ligt aan de doorgaande weg, centraal gelegen in de kern nabij winkels en andere voorzieningen. Het gebouw is goed onderhouden.

In 1870 werd de kerk in gebruik genomen. In datzelfde jaar nam de gemeenteraad het besluit om aan de kerk een toren met klok toe te voegen. Dit maakt dat de geveltoren, met ingesnoerde spits, eigendom is van de gemeente.

Interieur

Door een brand is in 1966 het interieur van de Schutse zwaar beschadigd. De kerk is daarna opnieuw ingericht. Licht speelt in de huidige inrichting een belangrijke rol.

De foto's hieronder geven een impressie. Als u op een foto klikt, dan wordt deze vergroot.

Glaskunst

Op verschillende plekken in de kerk is kleurrijk glas te vinden. Deze kunstwerken zijn gemaakt door Glasatelier Benedictus in Appelscha.

De foto's hieronder geven een impressie. Als u op een foto klikt, dan wordt deze vergroot.

Huidig gebruik

De Schutse in Appelscha is in gebruik als kerk. Het gebouw heeft een maatschappelijke bestemming en wordt tevens gebruikt voor tal van activiteiten, zoals de bloedbank, vergaderingen en studiebijeenkomsten.

Ook worden er, in samenwerking met de plaatselijke horeca, maaltijdavonden georganiseerd voor alleenstaande uit het dorp.

Toekomst

Er zijn geen toekomstige plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Naast het aanvullende gebruik zal het kerkgebouw in de toekomst voor erediensten in gebruik blijven.

Appelscha Trefkerk

Trefkerk Appelscha

De Trefkerk in Appelscha is een goed voorbeeld van succesvolle herbestemming. Er is respectvol omgegaan met het gebouw, het aanwezige kerkhof en de klokkenstoel. Hierdoor is er een combinatie ontstaan die het gebruik van het voormalige kerkgebouw rechtvaardigt en meerwaarde geeft.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1903

Architect: P.J.Kramer

Adres: Wester Es 50 te Appelscha

Eigenaar: particulier

Status: gemeentelijk monument

Bijzonderheden: klokkenstoel is rijksmonument (nummer 31716)

Gebruik: woonhuis, bed & breakfast, verhuur kleine vergaderruimten

Buitenkant

De kerk stamt uit 1903 en verving een kerk uit de 14e eeuw. Het gebouw is vijf raamtraveeën diep en voorzien van gietijzeren rondboogvensters met elk 26 ruitjes.

De kerk ligt op een ruim eigen erf en is omringd door bos. Het kerkhof is toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang. Er zijn zeer uitzonderlijke graven te bezichtigen.

Op het erf staat een houten klokkenstoel. De klok die hier in hangt dateert van 1435. De klokkenstoel is een rijksmonument.

Interieur

Het interieur van de kerk is in 2002 geheel verwijderd om de realisatie van woning en atelier mogelijk te maken. De bestaande zaalkerk werd in horizontale richting opgedeeld. De bovenzijde is als woning in gebruik, op de begane grond werd in eerste instantie een atelier, en later een Bed & Breakfast gerealiseerd. De overgebleven ruimte is ingericht voor vergaderingen en bijeenkomsten.

De raampartijen zijn aan de binnenzijde voorzien van voorzetramen. Daardoor is de buitenkant van het kerkgebouw onaangetast gebleven.

Huidig gebruik

Op dit moment is het kerkgebouw in gebruik als woning, Bed & Breakfast en is het mogelijk om gebruik te maken van een kleine (vergader)zaal.

De eigenaar van het kerkgebouw voorziet zelf in het onderhoud van het gebouw. De klokkenstoel is in eigendom van derden.

Toekomst

De verwachting is dat dit gebruik in de toekomst, al dan niet in iets aangepaste vorm, zal blijven plaatsvinden.

Er zijn geen plannen voor een andere invulling.

Donkerbroek Centrumkerk

Centrumkerk Donkerbroek

Deze Gereformeerde kerk wordt ook wel Sintrumtsjerke (Centrumkerk) genoemd. Het orgel uit 1821 is aangewezen als rijksmonument. De kerk zelf is een gemeentelijk monument.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1912

Architect: O.M. Meek

Adres: Herenweg 72 te Donkerbroek

Eigenaar: PKN-gemeente Donkerbroek-Haule

Status: gemeentelijk monument

Bijzonderheden: het orgel is een rijksmonument (nummer 460746)

Gebruik: erediensten

Buitenkant

Dit authentieke kerkgebouw uit 1912 ligt aan de doorgaande weg, in het centrum van Donkerbroek.

De voorgevel heeft een fraaie, symmetrische vormgeving, met vier boogvenstertjes en twee ronde venstertjes. De zijgevels kenmerken zich door grote boogvensters en steunberen. De kerk heeft een klein, smal dakruitertje.

Interieur

Het orgel in de Centrumkerk is een rijksmonument. Dit eenklaviers orgel is in 1821 gemaakt werd door A. van Gruisen uit Leeuwarden voor een nog onbekende kerk. In 1920 is het overgeplaatst naar Donkerbroek door Bakker & Timmenga uit Leeuwarden. De kas en de mechaniek werden bij die gelegenheid vernieuwd.

In 1964 breidde de firma Gebr. Reil het orgel uit met een mixtuur. De firma Bakker & Timmenga restaureerde het in 1997.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Het kerkgebouw en overige aanbouwen zijn geschikt voor diverse vormen van overleg, vergaderingen en aanvullende vergelijkbare activiteiten.

Er zijn geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Donkerbroek Laurentstjerke

Laurentstjerke Donkerbroek

De Laurentstjerke (ofwel Laurenskerk) is ruim drie eeuwen oud en heeft de tijd goed doorstaan. Het is al sinds 1967 een rijksmonument. De kerk, het kerkhof en de dubbele klokkentoren vormen samen een prachtig ensemble.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1714

Architect: onbekend

Adres: Geert Wolter Smitweg 5 te Donkerbroek

Eigenaar: PKN-gemeente Donkerbroek-Haule

Status: rijksmonument (monument-nummer 31717)

Bijzonderheden: dubbele klokkenstoel en begraafplaats

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De kerk is in 1714 gebouwd ter vervanging van een middeleeuwse, aan Sint Laurentius gewijde kerk. Het huidige gebouw is voor een groot deel gemaakt met gebruikmaking van materialen van de afgebroken “oude” kerk. Aanvankelijk had de Laurentstjerke geen toren, deze is er in 1860 bijgebouwd. Boven de ingang van de kerk hangt een mooi bewerkt barok wapenschild. In 1796, in de Franse tijd, is de tekst in opdracht van de bezetter gedeeltelijk weggekapt en onleesbaar gemaakt. Ook zijn toen de familiewapens afgehakt.

Interieur

De kansel en het doophek dateren uit de 17de eeuw. Het orgel uit 1723 is vermoedelijk gemaakt door M. Verhofstadt en is in 1879 overgebracht uit de Rooms-katholieke Kerk van Jutphaas.

De foto's hieronder geven een impressie. Als u op een foto klikt, dan wordt deze vergroot.

Klokkenstoel

Vanwege het aanvankelijk ontbreken van een toren, staat er op het kerkhof een dubbele houten klokkenstoel. Deze is al een paar keer vernieuwd, de huidige stamt uit 1974. De klokken zijn veel ouder, namelijk uit de 14e en 16e eeuw.

Tijdens de tweede wereldoorlog zijn de klokken door de Duitsers meegenomen. De kleine klok is in Giethoorn teruggevonden en de grote klok in Hamburg. Sinds januari 1947 worden beide klokken weer dagelijks, op vaste tijden, geluid.

Huidig gebruik

De kerk is in gebruik voor erediensten.

De begraafplaats rondom de kerk in Donkerbroek is dagelijks toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang en is, net als de kerk zelf, eigendom van de protestantse gemeente Donkerbroek-Haule.

Toekomst

De Laurentstjerke is zo nu en dan nog in gebruik voor erediensten. Op dit moment vinden er gesprekken plaats hoe en op welke manier er in de toekomst zal worden omgegaan met het kerkgebouw. Voor nu zijn er geen concrete plannen.

Bij herbestemming zou wonen/werken of alleen werken passend zijn. Daarnaast behoort een maatschappelijke invulling, gezien de centrale ligging in Donkerbroek, tot de mogelijkheden. Parkeren is dan wel een aandachtspunt.

Elsloo Dorpskerk

Dorpskerk Elsloo

Deze Hervormde kerk uit 1913 heeft onmiskenbaar cultuurhistorische en architectonische waarde. Het is dan ook een rijksmonument.

De klokkenstoel en de nabijgelegen begraafplaats maken de kerk extra bijzonder.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1913

Architect: O.M. Meek

Adres: Hoofdweg 42 te Elsloo

Eigenaar: Kerkelijke Gemeente Elsloo

Status: rijksmonument (monument-nummer 514113)

Bijzonderheden: klokkenstoel en begraafplaats

Gebruik: uitvaarten en trouwerijen

Buitenkant

De kerk ligt op een ruim eigen erf. Het gebouw heeft een zadeldak, dat bedekt is met zwarte mat geglazuurde Franse keramische leipannen. Op het nok staat een achtzijdige klokkenzolder met een mooie spits met weerhaan.

Aan de achterzijde van de kerk bevindt zich het later aangebouwde Karkehus.

Naast de kerk staat een grote, houten klokkenstoel met daarin twee klokken.

Interieur

Door de wit gepleisterde wanden is het een lichte kerk. Het interieur is vrijwel helemaal in oorspronkelijke staat en de originele kerkbanken zijn er nog. Er is veel hout gebruikt en ook rode Groninger bakstenen.

Boven het voorportaal bevindt zich het oksaal ofwel de orgelgalerij. Dit is een balkon, waarop het (elektrische) orgel staat.

Het interieur van de kerk is vrijwel geheel oorspronkelijk en bestaat uit een voorportaal, de kerkzaal en de ruimte achter de preekstoel. Boven het voorportaal is een orgelgalerij. Het bankenplan in de kerkzaal is vrijwel compleet en bestaat uit de oorspronkelijke kerkbanken met kraalhout; de kerkbanken bij de preekstoel hebben zijdeurtjes. In het koorgedeelte zijn de banken van kerkfunctionarissen, aan weerszijden van de podiumpreekstoel in een nis met een dubbele opgang. Het podium bestaat uit wit geglaazuurde bakstenen met een houten paneelkuip; het rondbogige ruggeschot is van hout.

De wanden zijn wit gepleisterd met ter hoogte van de aanzet van de vensterboog een sierlijst van afwisselend rode Groninger stenen en verblendstenen met engobe decoratie; een streklaag en sierlijst rond de vensterboog en de nis van de podiumpreekstoel van rode Groninger bakstenen afgewisseld met gepleisterde blokken met schijnvoegen. Onder de dakvoet is een muizetandlijst: thans gewit.

De ruimte wordt overspannen door een vlakke zoldering op een houten gebroken spant waaraan trekstaven hangen met stelverbindingen; oorspronkelijke kerkverlichting. In het plafond zijn vierkante luchtcirculatieroosters.

Begraafplaats

Achter de Hervormde Kerk ligt een begraafplaats. Deze is, net als de kerk zelf, eigendom van de Kerkelijke Gemeente Elsloo. De begraafplaats is dagelijks vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang. Er zijn zeer uitzonderlijke graven met graftrommels te bezichtigen. De begraafplaats is nog steeds in gebruik. In overleg met de beheerder kunnen er ook urnen worden bijgezet.

Huidig gebruik

Sinds 2019 worden er geen diensten meer gehouden in de kerk. Het gebouw wordt nog wel gebruikt voor uitvaarten en trouwerijen.

Het bijbehorende 'Karkehus' wordt soms door dorpsbewoners gebruikt voor bijeenkomsten .

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Bij eventuele herbestemming in de toekomst zal het kerkgebouw, vanwege zijn monumentale waarde, behouden moeten worden. Ook is het van belang om bij eventuele ontwikkelingen het dorp erbij te betrekken. De kerk met de bijbehorende begraafplaats zijn immers maatschappelijk gezien heel belangrijk voor Elsloo.

Fochteloo Pelgrimskapel

Pelgrimskapel Fochteloo

De Pelgrimskapel in Fochteloo doet al geruime tijd geen dienst meer als kapel. Desondanks blijft het een bijzonder pand, dat in 1895 gebouwd werd met een geheel andere bestemming.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1895

Architect: onbekend

Adres: Zuideinde 34 te Fochteloo

Eigenaar: particulier

Status: geen monument

Gebruik: historische vereniging

Buitenkant

De Pelgrimskapel valt op door de houten dakrand en de letters 'NED. HERV. KAPEL' op de voorgevel. Zonder deze kenmerken zou je als voorbijganger bij het zien van dit gebouw niet direct denken aan een kapel. Het pand is in 1895 gebouwd. Aanvankelijk was het een boterfabriek. In 1920 is het verbouwd tot hervormde kapel. Tot 2008 werden er regelmatig erediensten gehouden.

Huidig gebruik

Op dit moment is het pand in gebruik door de historische vereniging.

Toekomst

Vergelijkbare kleinschalige activiteiten zijn voorstelbaar. Tentoonstelling, opslag en locatie voor overleg en dergelijk passen bij de omvang van het gebouw.

Wonen lijkt niet voor de hand te liggen, gezien de afmeting van het pand en het bijbehorende perceel.

Haule Hervormde kerk

Hervormde kerk Haule

De Hervormde kerk van Haule is een gemeentelijk monument. En terecht: het is een charmant, authentiek kerkgebouw met op de torenspits een Saksisch paardje. De begraafplaats rondom de kerk maakt dit monument extra bijzonder.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1854

Architect: H.J. Noorman

Adres: Dorpsstraat 76 te Haule

Eigenaar: PKN-gemeente Donkerbroek-Haule

Status: gemeentelijk monument

Bijzonderheden: begraafplaats

Gebruik: uitvaarten

Buitenkant

Een gevelsteen vermeldt onder wiens bestuur de kerk in 1854 herbouwd is. Ook de naam van de architect wordt vernoemd.

Op een andere gevelsteen staat welke belangrijke personen aanwezig waren bij het leggen van de eerste steen.

Op de kerktoeren staat niet de traditionele haan, maar het Saksische paard. In de toren hangt één klok, die in 1950 is gegoten. Bij de inwijding hing er een klok uit 1830 in de toren. Deze is echter in 1943 afgevoerd naar Duitsland.

Interieur

Het orgel van de kerk is niet oud, maar heeft wel een bijzonder verhaal.

Rond 1980 werd er een 'tweedehands' orgel gekocht uit 1952. Dit was helemaal uit elkaar gehaald. Met behulp van vrijwilligers is dit orgel opnieuw in elkaar gezet.

Daarvoor is een balkon gebouwd. Ook is er een orgelkast gemaakt, compleet met houtsnijwerk.

Vrijwilligers hebben meer dan een jaar hard gewerkt om dit indrukwekkende staaltje vakwerk te voltooien.

Begraafplaats

De begraafplaats is gelegen rondom de kerk en bestaat al enkele eeuwen. Het kerkhof is vrij toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang. Er zijn zeer uitzonderlijke graven aanwezig, waaronder oorlogsgraven.

Het beheer van de begraafplaats wordt verzorgd door het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Donkerbroek-Haule.

Huidig gebruik

Tot 2019 was de kerk van Haule in gebruik voor erediensten. Dit is nu niet meer het geval. Wel wordt de kerk nu en dan gebruikt voor uitvaarten.

Het kerkhof is nog steeds in gebruik. Het is mogelijk om, in overleg met de beheerder, asbussen bij te zetten.

Toekomst

Er zijn op dit moment geen concrete plannen om een andere invulling te geven aan dit gebouw.

Bij een eventuele herbestemming zal het kerkgebouw vanwege zijn monumentale waarde behouden moeten worden. Slopen is dan ook niet aan de orde. Als nieuwe bestemming is wonen/werken of alleen wonen voor de hand liggend. Een publieke functie is minder voorstelbaar.

Haulerwijk Baptistenkerk

Baptistenkerk Haulerwijk

De baptistenkerk is door de bouwstijl, uitstraling en ligging een bijzonder en karakteristiek gebouw.

De kerk ligt net buiten het dorp Haulerwijk, aan de doorgaande weg richting Norg.

Enkele feiten op een rij

Ingebruikname: 1925

Architect: onbekend

Adres: Norgerweg 49, Haulerwijk

Eigenaar: Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland

Status: geen monument

Gebruik: geen erediensten, toekomstige bestemming nog onbekend

Buitenkant

De Baptistenkerk in Haulerwijk is een sobere zaalkerk, met rood/bruin metselwerk. Het heeft geen toren of dakruiter.

Desondanks is het een bijzonder gebouw en heeft het wel degelijk de uitstraling van een kerk. Dit komt met name door de zeven boogvensters en het ronde venstertje in de fraaie voorgevel.

Interieur

De Baptistenkerk heeft een fraai en sfeervol interieur, waarbij de kleuren wit en dieprood de hoofdrol spelen.

Het mooi gevormde plafond versterkt het gevoel van ruimte.

Het geheel straalt eenheid en rust uit.

Huidig gebruik

In de kerk zijn geen diensten meer. De kerkgemeente is per 31 december 2020 opgeheven en is momenteel alleen nog actief om alles rondom de gemeente en de gebouwen af te ronden.

Toekomst

Bij eventuele toekomstige herbestemming is wonen/werken of alleen wonen voor de hand liggend. Een publieke functie is gezien de ligging – niet in het centrum van het dorp en aan de doorgaande weg – minder voorstelbaar.

Haulerwijk De Bining

Hervormde kerk De Bining Haulerwijk

De Bining is in 1852 gebouwd en is gelegen nabij het centrum van Haulerwijk. De kenmerkende architectuur en spitse vorm maken het tot een bijzonder gebouw, dat in 2008 de status gemeentelijk monument kreeg.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1852

Architect: onbekend

Adres: Kerkstraat 13, Haulerwijk

Eigenaar: Protestantse Gemeente
Haulerwijk Waskemeer

Status: gemeentelijk monument

Bijzonderheden: de toren is in 1867 aan
het gebouw toegevoegd

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De Bining is een sobere zaalkerk, met rood/bruin metselwerk en smeedijzeren muurankers. In 1867 kreeg de kerk een torentje. Deze dakruiter heeft een houtconstructie. De spits is met koper gedekt en heeft een windvaan.

Aan de straatzijde is links van de kerk, iets vooruit springend, een consistorie aangebouwd. Naast de consistorie staat de voormalige pastoriewoning. Deze bijgebouwen zijn geen gemeentelijk monument.

Interieur

Eind negentiende eeuw is er in De Bining een Duits harmonium van orgelmaker Schiedmaier uit Stuttgart geplaatst. Al in 1903 werd dit vervangen door een Frans Serafine-orgel. In 1915 kwam er een orgel dat in 1965 deels is vervangen.

In 2020 is de inrichting van de kerk gemoderniseerd. De banken zijn deels vervangen door stoelen en het liturgisch centrum is gemoderniseerd. Wel zijn veel oude elementen gebleven. Ook de bijzaal/consistorie is vernieuwd en geschikt voor diverse doeleinden.

Huidig gebruik

De kerk wordt elke week gebruikt voor erediensten.

Het bijgebouw wordt zo nu en dan gebruikt voor bijeenkomsten.

De Bining is goed bereikbaar. Hoewel er niet veel parkeerplaatsen bij het kerkgebouw aanwezig zijn, zijn er geen verkeerstechnische problemen.

Toekomst

Het kerkgebouw is volop in gebruik voor erediensten. Op dit moment zijn er dan ook geen plannen om het kerkgebouw af te stoten.

Mocht dit in de toekomst wel het geval zijn, dan is passend medegebruik een optie. Sloop is niet aan de orde: het kerkgebouw is een gemeentelijk monument en dus als zodanig beschermd.

Het kerkgebouw heeft een prominente plaats in het dorp en is maatschappelijk gezien belangrijk. Het is dan ook raadzaam om de inwoners van Haulerwijk te betrekken bij eventuele ontwikkelingen.

Haulerwijk De Oerdracht

Gereformeerde kerk De Oerdracht Haulerwijk

De Gereformeerde kerk De Oerdracht ligt tussen de dorpen Haulerwijk en Waskemeer in. Het fraaie karakteristieke gebouw is, net als de naastgelegen pastorie, gemeentelijk monument.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1930

Architect: F. Offringa

Adres: Hoofdweg Boven 77, Haulerwijk

Eigenaar: protestantse gemeente
Haulerwijk- Waskemeer

Status: gemeentelijk monument

Bijzonderheden: de pastorie is vrijstaand,
maar maakt onlosmakelijk deel uit van het
geheel

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De Oerdracht is een kruiskerk, uitgevoerd in zakelijk-expressionistische stijl. De kruisende kappen hebben geglazuurde pannen. De gevels hebben smalle, hoge vensters. De voorgevel heeft een evenwichtige en symmetrische vlakindeling. Verder vallen op: de metselwerkdecoraties boven de vensters, de grote puntgevels met hoge zadeldaken en de dakruiter ofwel het torentje op de nok.

Huidig gebruik

De kerk de Oerdracht is nog volop in gebruik voor erediensten. De bijgebouwen worden zo nu en dan gebruikt voor bijeenkomsten.

Het gehele kerkgebouw wordt momenteel verhuurd aan de Evangelische Gemeente Roderesch/Haulerwijk.

Toekomst

Er zijn op dit moment geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen

Medegebruik is – indien gewenst – een optie. Het kerkgebouw is geschikt voor het houden van diensten en trouwerijen, maar ook voor muzikale activiteiten. Door de aanbouw aan de achterzijde is het gebouw tevens geschikt voor kleine bijeenkomsten. De bereikbaarheid van de kerk is goed ondanks de ligging in het buitengebied. Parkeerplaatsen zijn in ruime mate aanwezig.

Haulerwijk Immanuël kerk

Immanuël kerk Haulerwijk

De Immanuël kerk uit Haulerwijk is niet direct herkenbaar als kerkgebouw. De ingang naar het kerkgedeelte ligt wat verscholen.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1959

Architect: niet bekend

Adres: Norgerweg 7 te Haulerwijk

Eigenaar: Onafhankelijke
Baptistengemeente Immanuël

Status: geen monument

Bijzonderheden: verkoop evangelische
boeken en muziek

Gebruik: erediensten

Buitenkant

Hoewel het gebouw aan de Norgerweg 7 niet als kerk herkenbaar is, worden er wel bijeenkomsten gehouden. Het gebouw ligt in het centrum van Haulerwijk in een bestaand bebouwingslint.

In het gebouw vinden sinds 1986 kerkelijke bijeenkomsten plaats. Het pand beschikt over verschillende zalen. In 1994 besloot men de bestaande winkelruimte in het pand te gebruiken voor de verkoop van Evangelische boeken en muziek.

Huidig gebruik

Het gebouw is in gebruik voor erediensten. Naast de zondagschool is er een crèche voor kinderen van 0 tot 3 jaar. In het winkelgedeelte worden Evangelische boeken en muziek aangeboden.

Toekomst

Er zijn op dit moment geen concrete plannen voor een nadere invulling. Herbestemming is niet aan de orde.

Haulerwijk Koninkrijkszaal

Koninkrijkszaal Haulerwijk

De Koninkrijkszaal is gebouwd in 1973 en sindsdien in gebruik door Jehovah's getuigen. Het gebouw ligt in een reguliere woonwijk en valt niet op als kerk.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1973

Architect: onbekend

Adres: Meester van Ekstraat 8 te Haulerwijk

Eigenaar: organisatie Jehova's getuigen

Status: geen beschermde status

Gebruik: erediensten en besloten
bijeenkomsten

Buitenkant

Qua bouwstijl is in 1973 aansluiting gezocht bij de overige gebouwen (niet voor bewoning), zoals het Groene-kruisgebouw en de school op het naastgelegen perceel. Momenteel is het gebouw omgeven door woningbouw bestaande uit twee lagen met kap. De Koninkrijkszaal valt, met één bouwlaag en een plat dak, enigszins uit de toon.

Toekomst

Het gebouw wordt gebruikt voor erediensten en besloten bijeenkomsten, er zijn geen plannen voor een andere invulling.

Mocht dit in de toekomst wel aan de orde zijn, dan kan gedacht worden aan een combinatie van wonen en werken. Ook een maatschappelijke bestemming of atelier is voorstelbaar.

Haulerwijk Kruiskerk

Kruiskerk Haulerwijk

De Kruiskerk in Haulerwijk is een modern kerkgebouw uit 1962.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1962

Architect: Th. Wildeboer

Adres: Valckeniersweg 3 te Haulerwijk

Eigenaar: Gereformeerde Kerk
(Vrijgemaakt)

Status: geen monument

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De eerste steen van de Kruiskerk werd gelegd in 1962. In 1979 is de kerkzaal vergroot.

Het gebouw heeft een plat dak en moderne deuren en ramen. Door de hoge stenen muur, met daarin een nis met klok, is het desondanks onmisbaar een kerk.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is volop in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen

Makkinga Bonifatiuskerk

Bonifatiuskerk Makkinga

De Bonifatiuskerk staat in het centrum van Makkinga, op de Brink. Dit bijzondere gebouw is al bijna 250 jaar oud en is aangewezen als rijksmonument. Enkele grafstenen in de kerk zijn al ruim vier eeuwen oud.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1775

Architect: Th. Thomasz

Adres: Brink 10 te Makkinga

Eigenaar: Protestantse gemeente

Status: rijksmonument (monument-nummer 31724)

Bijzonderheden: grafstenen in de kerk

Gebruik: erediensten

Buitenkant

Bij de bouw van deze kerk, in 1775, heeft men de oude stenen van de oorspronkelijk gebouwde kerk uit 1463 hergebruikt. De kerk heeft een ingebouwde toren met een ingesnoerde spits. De windwijzer heeft de vorm van een paard.

In de toren hangen twee klokken, een uit 1463 en een uit 1950. De laatste vervangt een klok uit 1776, die tijdens de tweede wereldoorlog door de bezetter werd afgevoerd.

Het kerkhof rondom de kerk is sinds circa een eeuw niet meer in gebruik.

De klokken en hun spreuken

De grote, in 1776 hergoten klok heeft het volgende opschrift:

*Graviore lapsu corruptam hancce
campanem provides preator
V.A. Glistra refundie curafit per Claudiam
Fremij fusorem anno domini MDCCLXXVI*

Vertaald naar het Nederlands is dit:

*Deze zorgvuldige grietman V.A. Glinstra
heeft gezorgd dat na een zware val
gebroken was, hergoten werd door de gieter
Claudius Fremij in het jaar des Heren 1776*

Tegelijk werd er nog een klok te Makkinga gegoten, de klok van Olterterp. Een gift van Ayso van Boelens en zijn vrouw maakte dit mogelijk. In WOII is de klok door de bezetters weggehaald en omgesmolten tot kogels. Na de oorlog is er een in 1950

gegoten exemplaar terug gehangen met de Stellingwerper spreuk:

*Dat na tied van Duutsche drok, 't volk tot
Jow him keere*

*En veur Vrede en Gelok, Jow zien daank
brengt Heere*

Interieur

De Bonifatiuskerk is gebouwd naar plannen van meester-timmerman Theunis Thomasz. Deze maakte in 1776 ook de fraaie houten preekstoel. Het kabinetorgel is gebouwd in 1866 door P.J. Adema. Het is in 1927 in de kerk geplaatst.

In 2001 is de kerk gerestaureerd. Hierbij werden de grafstenen weer zichtbaar. De oudste graven dateren uit 1609.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw in Makkinga is gebruik voor erediensten.

Toekomst

Er zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Bij eventuele herbestemming in de toekomst zal het kerkgebouw, vanwege zijn monumentale waarde, behouden moeten worden.

Oldeberkoop Bonifatiuskerk

Bonifatiuskerk Oldeberkoop

De Bonifatiuskerk van Oldeberkoop behoort tot de oudste kerken van zuidoost Friesland. Het fraaie gebouw vormt het historisch middelpunt van het dorp. De kerk en het kerkhof zijn omgeven door een ringmuur.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: oudste delen rond 1125 voltooid

Architect: onbekend

Adres: Willinge Prinsstraat 2 te
Oldeberkoop

Eigenaar: Protestantse gemeente Olde- en
Nijeberkoop

Status: rijksmonument (monument-nummer
544295)

Bijzonderheden: kerkhof omgeven door
ringmuur

Gebruik: erediensten, kerkelijke trouw en
rouwdiensten,
tevens cultureel-maatschappelijke
doeleinden

Bezichtiging: op werkdagen van 10.00 uur
tot 16.00 uur

Buitenkant

De Bonifatiuskerk heeft een romaans schip (12e eeuw) van tufsteen. Het is in de 14e eeuw verlengd in gotische bouwstijl. In 1585, tijdens de Tachtigjarige Oorlog, stortte de toren in. De zadeldaktoeren werd rond 1608 met Friese geeltjes herbouwd. Het oude kerkhof rondom de kerk is omgeven door een rustieke ringmuur, opgetrokken uit Friese geeltjes. Deze muur stamt waarschijnlijk uit het begin van de 17e eeuw, dezelfde periode waarin de toren werd hersteld. Recente restauraties vonden plaats in 1926 en 1964.

Interieur

De kerk heeft kleurrijke muren, door de grote bakstenen in alle schakeringen van geel tot rood. In de kerk staat een familiebank en een eikenhouten kansel uit de 17e eeuw.

Het orgel is een combinatie van een Scheuer-kas (1858) met pijpwerk van Van Dam en Van Gruisen (1919). De orgelgalerij werd in 1964 vernieuwd.

De 14e-eeuwse doopvont van zandsteen was aan de bovenkant beschadigd en is voorzien van een nieuwe rand. De koperen bolvormige doopschaal is van recente datum.

Huidig gebruik

De primaire functie van deze monumentale middeleeuwse dorpskerk is de beschikbaarheid voor de zondagse eredienst en voor kerkelijke trouw- en rouwdiensten.

Het gebouw wordt ook gebruikt voor cultureel-maatschappelijke doelen, zoals de jaarlijkse kunstmanifestatie Open Stal en concerten. Die worden georganiseerd door Muziek op Stapel en plaatselijke muziekgezelschappen.

Toekomst

Het huidige gebruik (kerkdiensten en gebruik voor cultureel-maatschappelijke doelen) wordt voortgezet. Van grote ontwikkelingen is geen sprake. Medegebruik is door plaatselijke organisaties geregeld. Daarbij wordt rekening gehouden met de aard en schaal van het dorp. Het kerkgebouw en de bijbehorende begraafplaats passen als ensemble bij elkaar en zijn van rijkswege beschermd. Sloop en/of nieuwbouw is daarom niet aan de orde.

Oosterwolde Dorpskerk

Dorpskerk Oosterwolde

De Dorpskerk ligt net buiten het centrum en is beeldbepalend voor Oosterwolde. De dubbele klokkenstoel en het oude kerkhof dragen hier aan bij. Daarnaast heeft deze monumentale kerk een grote maatschappelijke waarde.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1735

Architect: onbekend

Adres: Brink 26 te Oosterwolde

Eigenaar: stichting 'Vrienden van de Dorpskerk'

Status: rijksmonument (monument-nummer 31738)

Bijzonderheden: klokkenstoel en kerkhof

Gebruik: concerten, lezingen, tentoonstellingen, trouw- en rouwdiensten, overnachtingen

Buitenkant

De Dorpskerk werd in 1735 gebouwd ter vervanging van een middeleeuwse kerk. De kerk heeft een houten geveltoren en een ingesnoerde torenspits. De windwijzer op de spits heeft de vorm van een hond, die op het koor heeft de vorm van een haas. Rondom de kerk bevindt zich een kerkhof, dat vrij toegankelijk is. Dit kerkhof is sinds 1947 niet meer in gebruik.

Interieur

Het orgel werd in 1860-1866 gebouwd door de meester-timmerman van Oosterwolde, Hendrik Jannes Noorman en zijn zoon Klaas. Het is voor zover bekend het enige orgel dat Noorman bouwde. Op 2 april 1866 werd het feestelijk in gebruik genomen.

De preekstoel en de herenbank dateren uit de 17e eeuw, de achtzijdig zandstenen doopvont uit de 14e eeuw.

De foto's hieronder geven een impressie. Als u op een foto klikt, dan wordt deze vergroot.

Klokkenstoel

De Dorpskerk heeft een dubbele klokkenstoel. Deze is gemaakt van eikenhout op een fundering van zwerfkeien. De eerste vermelding van een klokkenstoel dateert uit 1735. De huidige klokkenstoel is van meer recente datum.

Behalve de klokkenstoel heeft het kerkgebouw nog een eigen klok. Deze wordt met een slaghamer geluid. Het is een afgekeurde klok uit Willemsoord, die via de Stichting Monumentenzorg in Oosterwolde is terechtgekomen.

Huidig gebruik

De Stichting 'Vrienden van de Dorpskerk' is sinds december 2018 eigenaar van de Dorpskerk.

De kerk is beschikbaar voor allerlei activiteiten passend bij de aard van de Dorpskerk zoals concerten, lezingen, tentoonstellingen, kerkdiensten in de streektaal, trouw- en rouwdiensten.

Daarnaast zijn er overnachtingen mogelijk in het kader van **'Heilige nachten'**.

Toekomst

Het doel van de 'Vrienden van de Dorpskerk' is het in stand houden en exploiteren van de Dorpskerk inclusief klokkenstoel en Noorman-orgel.

Er zijn op dit moment geen plannen voor een andere invulling dan het hierboven genoemde 'huidig gebruik'.

Bij een eventuele toekomstige herbestemming zal het kerkgebouw vanwege zijn monumentale waarde behouden moeten worden. Parkeren in de directe omgeving van de kerk is beperkt mogelijk. Bij herbestemming dient daar rekening mee te worden gehouden.

Oosterwolde Het Anker

Het Anker Oosterwolde

Het Anker in Oosterwolde is een modern kerkgebouw en ontmoetingscentrum. De kerkzaal biedt ruimte aan 350 personen. Daarnaast zijn er diverse andere zalen die verhuurd worden.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1965

Architect: A.Grit

Adres: Jan Frankensingel 30 te
Oosterwolde

Eigenaar: Protestantse
gemeente Oosterwolde

Status: geen monument

Gebruik: erediensten, daarnaast
zaalverhuur

Buitenkant

Deze kerk uit 1965 ligt dicht bij het centrum van Oosterwolde. Het heeft naast de kerkzaal diverse bijgebouwen en is omgeven door een goed onderhouden tuin. De grote kerkzaal heeft bovenramen aan beide zijden. Daarnaast is er een groot venster met gedeeltelijk glas-in-lood. In 2008 is Het Anker grondig gerenoveerd en bestendig gemaakt voor de toekomst.

Interieur

De kerk Het Anker heeft een moderne inrichting. Door de witte muren, het witte plafond en de bovenramen is het een lichte ruimte.

Het orgel is betrekkelijk jong: het is in 1976 gebouwd door de firma H.J. Vierdag, uit Enschede.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is volop in gebruik voor erediensten.

De kerkzaal is tevens geschikt voor concerten, uitvoeringen, musicals, lezingen en andere grootschalige bijeenkomsten. Daarnaast zijn er drie andere zalen, die verhuurd worden voor onder andere vergaderingen.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Oosterwolde Het Lokaal/Hervormde kapel

Het Lokaal ofwel de Rechtzinnig Hervormde kapel Oosterwolde

Dit bijzondere zaalkerkje, in de volksmond ook wel 'Het Lokaal' genoemd, werd gebruikt door de Rechtzinnig Hervormden. Vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde is het aangewezen als rijksmonument.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1928

Architect: O.M. Meek

Adres: Prinsenstraat 5 te Oosterwolde

Eigenaar: particulier

Status: rijksmonument (monument-nummer 514111)

Gebruik: bewoning en andere functies

Buitenkant

De kapel heeft een rechthoekige plattegrond en bestaat uit één bouwlaag. Het is gebouwd met roodbruine en gele bakstenen en heeft een steil zadeldak. Op de beide nokhoeken staan kleine gemetselde schoorstenen. Aan de voorzijde staat op de nok een dakruitertje, met daarop een windwijzer.

Het gebouw kenmerkt zich verder door een dubbele rondboog voordeur, siermetselwerk, fraaie vensters en gebrandschilderd glas.

Interieur

Deze kapel is van cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang, onder andere vanwege de bijzondere samenhang tussen buitenkant en interieur.

De kerkzaal heeft een opvallend paraboolgewelf. De deuren, deuromlijstingen en vaste banken onder de koorgalerij zijn allemaal nog oorspronkelijk. Dit geldt ook voor het houten preekgestoelte in een nis. De consistoriekamer heeft een kastenwand en een betegelde schoorsteenmantel.

Het orgel dateert uit 1942. Dit onderdeel van het interieur heeft weinig historische waarde.

Huidig en toekomstig gebruik

Het kerkgebouw is niet meer in gebruik voor erediensten. Het heeft in de afgelopen jaren diverse invullingen gehad, uiteenlopend van kringloop tot trouwlocatie. Daarnaast is een deel van het bijgebouw ingericht als woning.

Bij eventuele verkoop van het pand is wonen/werken wellicht een goede invulling. Bijzonder van het geheel is dat de bijbehorende woning en het kerkgebouw een monumentale status hebben en als ensemble bij elkaar horen.

Oosterwolde Hooge Eschkerk

Hooge Eschkerk Oosterwolde

De Hooge Eschkerk valt op door haar bijzondere ligging: midden in een woonwijk, ingeklemd door woningen.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1957

Architect: Kloosterman & Grit

Adres: Hooge Esch 1 te Oosterwolde

Eigenaar: Gereformeerde kerk vrijgemaakt

Status: geen monument

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De blauwe deuren, met rechts daarvan een groot blauw kruis, maken het pand aan de Hooge Esch 1 herkenbaar als kerk. Verder is het een sober gebouw, zonder toren of bijzondere ornamenten.

De Gereformeerde kerk vrijgemaakt liet deze kerk bouwen en nam haar in 1957 in gebruik. In 1984 en in 2014 is het gebouw wegens ruimtegebrek vergroot.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om deze kerk af te stoten of te herbestemmen.

Mocht er in de toekomst gezocht worden naar een andere invulling, dan is wonen in combinatie met een beroep aan huis voor de hand liggend.

Oosterwolde Jakub

Jakub Oosterwolde

De Jakub behoort tot de Molukse Evangelische Kerk ofwel Geredja Indjili Maluku (GIM). Deze bijzondere kerk, gebouwd in 1995, is de jongste kerk in de gemeente Ooststellingwerf.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1995

Architect: ir. I.H. Matulesy

Adres: De Hieming 31 te Oosterwolde

Eigenaar: Geredja Indjili Maluku (Molukse Evangelische Kerk)

Status: geen monument

Gebruik: erediensten

Buitenkant

Deze modern kerk is gebouwd van rode stenen. Het metalen raster op de twee lage platte daken versterkt het bijzondere karakter.

Bij de entree is aan de linker- en rechterzijde een stenen verhoging, versierd met mozaïek. De kerk is mooi gelegen, in een groene omgeving.

Interieur

De rode stenen en strakke lijnen die de buitenkant van de Jakub typeren, komen ook terug aan de binnenkant van deze kerk. In de muren, het plafond en in de marmeren vloer.

Op de foto's hieronder is goed zichtbaar hoe dit rust en eenheid uitstraalt.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Bij een eventuele herbestemming in de toekomst is gezamenlijk wonen in een zorggemeenschap met een zelfde doelgroep als bewoners een mogelijke invulling. Een woonvorm voor de Molukse gemeenschap zou een mogelijke invulling en positieve bijdrage voor de wijk kunnen zijn.

Oosterwolde R.K. Kerk De Heer Die Wederkomt

R.K. Kerk De Heer Die Wederkomt Oosterwolde

Deze kerk draagt de naam 'De Heer Die Wederkomt'. De geloofsgemeenschap maakt onderdeel uit van de katholieke fusieparochie de Heilige Clara van Assisi.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: onbekend, 1957 in gebruikname als kerk

Architect: niet bekend

Adres: Quadoelenweg 3 te Oosterwolde

Eigenaar: katholieke geloofsgemeenschap Oosterwolde

Status: geen monument

Gebruik: erediensten

Buitenkant

In 1946 werd er, hoewel het aantal katholieken gering was, een priester aangesteld in Oosterwolde en omgeving. Men zocht een geschikte locatie en kocht een huis met schuur aan de Quadoelenweg. Dit gebeurde via een stroman, want de vestiging van katholieken was omstreden. De mis werd aanvankelijk gevierd in de voorkamer. In 1957 werd de naastgelegen schuur in gebruik genomen als kerk. In 1972 werd de kerk uitgebreid met een nieuwe vleugel.

Gebruik

Het kerkgebouw is in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen.

Bij een eventuele herbestemming in de toekomst is wonen of een combinatie van wonen/werken voorstelbaar. Gezien de ligging van het gebouw, net buiten het centrum, zou ook een maatschappelijk invulling denkbaar zijn.

Oosterwolde Rehobot

Rehobot Oosterwolde

Dit pand heeft een bijzondere bouwstijl en is duidelijk als kerk herkenbaar in de woonwijk.

Enkele feiten op een rij

Bouwjaar: 1964

Architect: niet bekend

Adres: Schapenkamp 28 te Oosterwolde

Eigenaar: Molukse Nationale Protestantse kerk

Status: geen monument

Gebruik: erediensten

Buitenkant

De Rehobotkerk staat vrij op een ruim perceel. Door onder andere het smalle, spitse dakruitertje met bovenop een kruis is het gebouw duidelijk herkenbaar als kerk. De kerk is rechthoekig en voor het overgrote deel opgetrokken uit lichtgrijze stenen. Naast de voordeur hangt een klok.

Huidig gebruik

Het kerkgebouw is volop in gebruik voor erediensten.

Toekomst

Op dit moment zijn er geen plannen om het kerkgebouw af te stoten of te herbestemmen

Bij een eventuele herbestemming van het gebouw in de toekomst is wonen of een combinatie wonen/werken een mogelijke invulling. Daarnaast leent het gebouw zich, gezien de ligging en locatie in de wijk, uitstekend voor een sociale invulling die past bij de wijk als plek om samen te komen en activiteiten te organiseren.

Voormalige kerken

Uit het straatbeeld verdwenen

De afgelopen decennia zijn er al diverse kerken en kapellen uit het straatbeeld verdwenen. Doordat ze gesloopt werden en er nieuwbouw voor in de plaats kwam. Of doordat ze hun functie verloren en nu – als woning of opslagruimte – nog amper opvallen. Hieronder geven we een korte beschrijving, met waar mogelijk een foto.

Appelscha - Gereformeerde kerk

In 1956 werd de Gereformeerde kerk, aan de Van Emstweg 1 te Appelscha, in gebruik genomen. De functionele wederopbouwkerk met plat dak bevatte 500 zitplaatsen. In 2015 werd de kerk buiten gebruik gesteld, in 2016 is zij gesloopt. Op de kavel zijn drie woningen gebouwd. Daarbij is aandacht geschonken aan de verschijningsvorm van de woningen in relatie tot de voormalige kerk.

Linksonder: oude ansichtkaart van de kerk (via Reliwiki)

Rechtsonder: de nieuwe woningen

Donkerbroek - Gereformeerde kerk & evangelisatiekapel

De Gereformeerde kerk is in 1840 aan de Herenweg 98 te Donkerbroek gebouwd. In 1912 raakte het gebouw buiten gebruik als kerk.

Het pand heeft nu een woonbestemming.

De Gereformeerde evangelisatiekapel heeft als bouwjaar 1917 en is gevestigd aan de Petersburg 24. In 1982 werd het gebouwtje verkocht. Het heeft sindsdien diverse functies vervuld. Op dit moment heeft het gebouw de bestemming wonen.

Linksonder: voormalige Gereformeerde kerk in Donkerbroek

Rechtsonder: voormalige Gereformeerde evangelisatiekapel in Donkerbroek (foto volgt)

Haulerwijk - Pro Rege

In 1876 werd er een Gereformeerde kerk gebouwd aan de Hoofdweg Boven 83 in Haulerwijk. In 1930 kwam er een nieuwe, grotere kerk: De Oerdracht.

De oude kerk werd gebruikt als verenigingsgebouw en later als leslokaal. In 1963 is de kerk afgebroken en werd er het verenigingsgebouw 'Pro Rege' gebouwd. Dit verenigingsgebouw is in 1996 vervangen door nieuwbouw achter de kerk De Oerdracht. Het pand aan de Hoofdweg Boven 83 is afgestoten en daarna verbouwd. Het is nu een bedrijfspand.

Oldeberkoop, Oosterwolde en Waskemeer

De Rechtzinnige Hervormde evangelisatiekapel werd in 1936 gebouwd, aan het Molenlaantje 6 in Oldeberkoop.

De kapel is in 2005 afgebroken en vervangen door een woning.

De Gereformeerde kerk aan de Molenweg 23 in Oosterwolde heeft als bouwjaar 1931.

Sinds 1966 is het pand niet meer in gebruik als kerk. Het dient momenteel als opslag bij een woning.

De Evangelisatiekapel Samuel, Breebergweg 6 in Waskemeer, dateert uit 1908.

Het gebouw heeft nu een woonbestemming.

Linksonder: voormalige Gereformeerde kerk in Oosterwolde

Rechtsonder: voormalige evangelisatiekapel Samuel in Waskemeer